

FARSKÝ LIST

7. apríl - 13. apríl 2025, číslo 593

Gréckokatolícka cirkev, farnosť Čičava, Čičava 38, 09301

Tel.: 0911/711488, o.martinlaban@gmail.com

Extrémna Krížová Cesta

Vranov nad Topľou

11.4.2025 18:00 svätá omša

Kostol Sv. Františka z Assisi - Vranov nad Topľou

Trasa Sv. Jána Pavla II.

dĺžka trasy: 34,2 km prevýšenie: 607 m

Prijmi výzvu na zmenu !!!

OD SEBA MUSÍME VYŽADOVAŤ

QR CODE

www.facebook.com/ekc.slovensko www.ekc.sk

Piata sobota Veľkého pôstu – Akatistova sobota

Úcta k Bohorodičke je na východe veľmi rozšírená a hlboká. Svedčí o tom aj veľké množstvo sviatkov, veľká úcta jej ikon a veľké množstvo liturgických textov, ktorými východní kresťania vyjadrujú svoj vrelý vzťah k Božej matke. Medzi všetkými mariánskymi hymnami svojou veľkoleposťou a krásou vyniká najmä Akatist.

Akatistova sobota svojou obsahovou náplňou nemá vzťah k Veľkému pôstu, ale svoje súčasné zaradenie v liturgickom kalendári si získala na základe historických udalostí, tradície a praxe v Cirkvi.

Vznik tejto bohoslužby, podnietil trojitý zážračný zásah Bohorodičky pri záchrane Konštantinopolu. Prvý raz to bolo v roku 626, keď na mesto z východu zaútočili Peržania a zo západu Skíti. Vtedy patriarcha Sergej konal procesiu okolo hradieb Konštantinopolu s ikonou Presvätej Bohorodičky a jej rúchom. Keď potom patriarcha omočil rúcho v mori, nastala veľká búrka, ktorá potopila nepriateľské lode. Keď obyvatelia videli tento mocný zásah Božej matky, z vďaky za víťazstvo nad presilou, jej celú noc po stojačky spievali oslavné piesne. Svojou pomocou pri záchrane mesta prispela Bohorodička ešte dvakrát, v rokoch 674 a 717.

Autor akatistu k Presvätej Bohorodičke nie presne známy. V rukopisoch sa uvádzajú rôzne mená, ktorým sa autorstvo pripisuje: patriarcha Sergej, diakon chrámu sv. Sofie Gregor Pisida, sv. patriarcha

German. Vyskytuje sa tu aj meno sv. Romana Sladkopevca. Pôvodne bol akatist zahrnutý do bohoslužobných textov sviatku Zvestovania Pána, o čom svedčí jeho obsah a niektoré staré predpisy. Sviatok Zvestovania Pána sa zvyčajne prenášal na nedeľu a akatist sa slúžil v sobotu, čím sa stal akýmsi predsviatkom Zvestovania. Potom, keď už bolo možné sláviť sviatok Zvestovania Pána v ľubovoľný deň Veľkého pôstu, preniesol sa akatist na sobotu v piatom týždni Veľkého pôstu. Totiž tento deň sa už od dávna oslavovala pamiatka záchranu Konštantinopolu. 25. marec sa neskoršie stal definitívnym pre slávenie sviatku Zvestovania

Pána. A po 9. storočí dostal aj akatist svoje stále miesto a stal sa základom pre nový žáner v byzantskej hymnografii. Akatist je spev, počas ktorého sa nemá sedieť, ale stáť. Má svoju zvláštnu stavbu, má 13 kondákov a 12 ikosov, ktoré sú zoradené na základe gréckej abecedy. Modlitba Akatistu je charakterizovaná neobyčajne hlbokými myšlienkami, vysokým poetickým majstrovstvom, nevšednými výrazovými zvratmi a charakteristickým nápevom. Akatist je možné rozdeliť na dve časti. V prvej časti sú v šiestich ikosoch a kondákoch opísané historické udalosti zo života Ježiša Krista a Panny Márie. V druhej časti je zvýraznený vieroučno-morálny charakter. Modlitba Akatistu vhodne rezonuje s myšlienkami Veľkého pôstu. Prosíme Tú, ktorá je najmocnejšia, aby aj nás chránila pred neviditeľným nepriateľom našej spásy.

Ako vzniká akatist

ROZHOVOR (Jozef Petričko)

Jedným z najčastejších aspektov, ktoré predstavujú východný obrad medzi ľuďmi tohto sveta, je po svätých ikonách spev akatistu. To, čo v oboch prípadoch priťahuje človeka k spiritualite Východu, je hĺbka. Pri ikone človek zaťahuje na hĺbinu svojho vnútra zrakom, pri akatiste prostredníctvom sluchu. O tom, čo je akatist a ako vzniká, sa porozprávame s Valériou Juríčkovou.

Tvoje meno sa spája s niekoľkými akatistami, ktoré si preložila či napísala. Ako sa to začalo?

Náhodne. Otec Marek Kolesár objavil u sestier baziliánok ukrajinský akatistník. Ukázal mi ho s otázkou, či neskúsime niečo preložiť. Skúsili sme teda. Ale pri úprave textu sme narážali na istú bezmocnosť, lebo sme nepoznali pravidlá, ktorými sa treba riadiť. A tak po našich rozhodnutiach, či vybrať to, alebo iné slovo, nasledovalo rozpačité „asi tak“. V tom čase som sa už básnickému prekladu venovala profesionálne (okrem doktorátu z teórie literatúry som viazanú poéziu aktívne prekladala a vydávala knižne).

Vedela som, že akatist je žáner ako mnohé iné a určite má znaky, ktoré sa musia dodržať. Pri preklade neprekladáme iba obsah, ale aj formu. Hnevalo ma teda postupovať spôsobom „asi tak“. Bolo mi jasné, že najprv potrebujem zistiť, čím akatist je a čo ho určuje, aby som sa pri rozhodovaní vedela riadiť konkrétnymi kritériami.

Čo si teda objavila pri tomto skúmaní?

Je to oslavno-d'akovný chválospev. Úplne prvý Akatist k Presvätej Bohorodičke bol napísaný v gréčtine s prísnou veršovou štruktúrou v časomiere. Kdesi som čítala, že preklad tohto prvého akatistu spravený Cyrilom a Metodom si zachoval až 70 % pôvodných formálnych znakov. Neskoršie redakcie zo 14. a 17. storočia sa už od presnosti výrazne vzdávali. Iste, aj žáner sa môže vyvíjať a odchyliť od pôvodných pravidiel. Ak v neskorších redakciách nájdete jasný systém, ide o dobový variant žánru. Ak nájdete chaos a písanie v štýle „asi tak“, ide o deformáciu.

Hovoríš o štruktúre. V čom spočíva?

Každý akatist sa skladá z dvanástich kondakov, dvanástich ikosov s následnými dvanástimi chairetizmami (od gréckeho slova chaire – anafory Raduj sa), ku ktorým sa pridáva trinásť kondak (ide o opakovanie prvého ikosu).

Cieľom každého kondaku je udať tému, ktorá je rozvinutá v ikose a následne rozmenená na drobné v chairetizmoch. Po kondaku nasleduje trojité zvolanie Aleluja!, ktoré smie byť adresované iba Bohu, hoci ide o akatist k Bohorodičke, anjelom či svätým.

Nie sú prísne pravidlá na škodu?

Práve naopak. Pri stavbe domu dodržiavame pravidlá tiež. Pre našu slobodu a bezpečie bývania je nutné, aby stavbári neboli slobodní, ale konali podľa predpisov. Napríklad po kondaku a ikose by v dvanástich chairetizmoch mala byť téma rozvinutá do najjemnejších odtienkov. Akoby šlo o súťaž: „Vyjadrí danú vetu jedenástimi ďalšími, v ktorých povieš to isté inými slovami.“ Preto štýl akatistu má používať mnoho synonym, slovných

hračiek, štylistických trópov a figúr, a prvé akatisty ich aj bohato používali. Ak by sme, napríklad, tvorili text o Bohu Stvoriteľovi, môžeme použiť synonymá tvoriť – formovať – stvárňovať – dať život – vliať život – povolať k životu – udržiavať a pod. Grécky originál bol bohatý na rôzne trópy a figúry, slovné hračky, rýmy, akrostichy a pod. Alebo dvojicu slov, ktoré sa rýmujú, si všímame oveľa jasnejšie. Je dôležité, aké slová umiestnime na koniec riadka, aké posolstvo nesú. Všetky tieto formálne možnosti vytvárajú nespočetne veľa námetov na opakovanú modlitbu. Toto je sloboda. Vďaka pravidlám. Ale tieto znaky treba z originálu potom prenášať aj do prekladu. Ak sa v ňom opakuje na konci riadka to isté slovo (epifora), má sa opakovať aj v preklade. Ak je v origináli rým, musí byť aj v preklade, vrátane zachovania jeho typu.

Používaš slová ako „pravidelný rytmus“ a „veršová štruktúra“. Znie to zložito...

V skutočnosti sú to dve jednoduché pravidlá. Týkajú sa chairetizmov, určených na spev. V každom riadku má byť rovnaký počet slabík (tzv. izosylabizmus) a zároveň sa v nich majú pravidelne striedať prízvučné a neprízvučné slabiky. Pôvodnú grécku časomieru v slovanských jazykoch prekladáme do sylabotonického systému (slabično-prízvučného).

Prečo je to také dôležité?

V mojej bývalej škole bol prísny zákaz používať jedno schodisko pre časté úrazy. Schody na ňom nemali rovnakú výšku. Líšili sa zanedbateľne. A predsa sa tam ľudia potkýnali. Podobne je to s akatistom. Ak dodržíme rovnaký počet slabík v riadkoch a pravidelné striedanie prízvučných a neprízvučných slabík, ľudský mozog sa uvoľní, prestane striechnuť na správnu chvíľu na nádych, pauzu a pod. Bude to robiť bez toho, aby na to myslel, a môže sa omnoho viac sústrediť na modlitbu.

Vráťme sa k prekladu. Pomohlo ti to, že si sa o akatistoch dozvedela viac?

Práve naopak. Už som nedokázala prekladať originálny text, ktorý sa odklonil od pravidiel na míle. Ak by som ho spresňovala, už by to nebol preklad. Skúsili sme to pri Akatiste sv. Mikuláša pre pútnické miesto v Ľutine. Ale potom to už nešlo. A tak mám v počítači doslovné preklady mnohých akatistov a netuším, čo s nimi robiť. Ale s otcom Markom sme si povedali, že keď už vieme ako na to, napíšme si vlastný.

A tak vznikol Akatist požehnania rodín?

Nie, tak začal vznikať text k bl. P. P. Gojdičovi. Na konci roka 2013 som mala hotovú asi polovicu, keď mi pár dní pred Vianocami nečakane zomrel otec. Spomienky ma neustále viedli k vďake za rodinu, v ktorej som vyrastala. Krátko po sviatkoch sa na svätej liturgii čítal pastiersky list, v ktorom otec arcibiskup Ján vyhlásil rok 2014 za Rok rodiny. Ešte počas liturgie vznikla myšlienka Akatistu požehnania rodín. Text sa tvoril akoby sám. Za dva dni. Počas dvoch stretnutí sme ho potom s otcom Markom upravili a po schválení liturgickou komisiou šiel do tlače. Keď som bola na verejnej nahrávke v Ľutine, stála som v úžase nad tým, ako to Boh spravil. Počúvala som spev a presahovalo ma to. Aj keď som vedela detaily vzniku, v tej chvíli mi bolo jasné, že ja som to nebola. Že autorom je on.

Rada sa modlíš akatist?

V prvom rade – rada sa modlím. Nielen akatist. Je prirodzené rozprávať sa s Bohom, kráčať s ním, žiť s ním. Všade a stále. V druhom rade – milujem východnú spiritualitu, náš obrad. Tú súhru zmyslov. Ideálne, keď ste v drevenom chráme pri svetle voskových sviec a počujete niekoľkohlasný zborový spev. A teda nie je možné, aby som nemala rada akatist. Táto modlitba dáva pôžitok oslavy i oddychu pri Bohu.

Pamätáš si nejaké miesta v niektorom z akatistov, ktoré ťa pri preklade potrápili a dodnes s nimi nie si spokojná?

Na preklad textu k sv. Mikulášovi si už veľmi nespomínam. Ostatné ostali v rukopise. Ale vieš,

hovorí sa, že básnický preklad je robenie toho, čo sa nedá. Je to vždy o rozhodovaní medzi niekoľkými možnosťami. Každou text niečo stráca. A tak si vždy vyberáš tú, kde sú straty minimálne. Prekladateľ je človek, ktorý sa musí vedieť rozhodovať. Rozhodovať na základe logických princípov. A potom už nemá zmysel ľutovať.

Máš ešte nejaký akatist, ktorý by si veľmi chcela v budúcnosti preložiť?

Preložiť už asi nie. S otcom Martinom Mekelom sme dohodnutí, že raz spravíme akatist pre deti, zjednodušenú verziu, aby sme ich viedli k pokladom, ktoré naša cirkev má. Osobne mám túžbu napísať aj iné. Boží Duch ma rozmaznal pri Akatiste požehnania rodín, lebo to vtedy šlo tak ľahko. Písal to on. Odtiaľ tá ľahkosť. Na túto chvíľu Božieho vedenia čakám. Ako surfista, ktorý čaká na vlnu, a potom ju nesmie prešvihnúť. Tak hádam tú chvíľu neminiem ani ja.

Kto je Valéria Juríčková?

Prekladateľka z ukrajinčiny a publicistka. Autorka rozhlasových a divadelných scenárov, textov piesní, mediálnych projektov. Odborne sa venuje básnickému prekladu a literárnej vede.

Viete, že...

Prvá zmienka o modlitbe akatistu sa spája so zázračným zachránením Konštatínopolu pred Avarmi v roku 626. Patriarcha Sergej I. konal s veriacimi v Blachernách sprievod. Na predmestí Blachern vzal patriarcha uchovávané šaty Bohorodičky a čiastočne ich namočil do mora. V búrke, ktorá vzápätí nastala, bolo zničené nepriateľské loďstvo. Veriaci sa následne zhromaždili v blachernskom chráme a celú noc spievali ďakovné piesne, počas ktorých stáli. Odtiaľ je odvodený názov spomínanej bohoslužby, ktorá sa modlí postojačky.

	Čičava	Komárany	Merník
Po	Prepodobný otec Juraj, mytilénsky biskup		
7.4.	12.00 6.hodínka		
Ut	Svätí apoštolí Herodión, Agabus, Rúfus, Asynkrit, Flegont a Hermés		
8.4.	12.00 6.hodínka		
St	Svätý mučeník Eupsychos		Zdržanlivosť od mäsa
9.4.		18.00 LVPD +Mária, Ján, Juraj (r.Iľinatová)	
Št	Svätý mučeníci Terencius, Pompejus a spoločníci		
10.4.		18.00 Večiereň	
Pi	Prepodobný Ján, učeník sv. Gregora Deĕapolitu		Zdržanlivosť od mäsa
11.4.	18.00 +Aľžbeta (r.Notova)		
So	Vzkriesenie spravodlivého Lazára; prepodobný otec a vyznávač Bazil, parijský biskup		
12.4.	9.45 Sviatosť zmierenia pred sviatkami 9.45 Liturgia +Ladislav, Emília (r.Stašková)	9.00 Sviatosť zmierenia pred sviatkami	10.30 Sviatosť zmierenia pred sviatkami
Ne	Kvetná nedeľa		Myrovanie, požehnanie ratolestí
13.4.	9.15 *ZBP Filipko (r.Hudačeĕková)	11.00 *ZBP rod. Fedorová	7.30 *za farnosť

Úmysel modlitby: za mier na Ukrajine a vo svete
Dnes, 6. apríla 2025 je „Zbierka na pomoc prenasledovaným kresťanom a utečencom“.